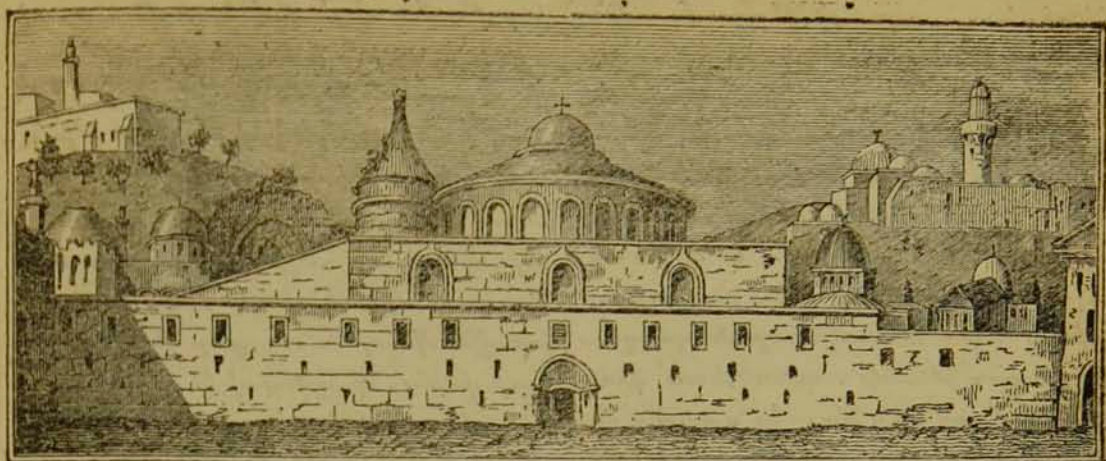

ԲՏԱՍԱՆԵՐՈՒՄԱՐԻ
ԹԻՒՆ 8.

ԱՄՍԱԳԻՐ

ՕՐԱՍՏՈՒ 31
1877.

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ, ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ԿԱՐԵԻՈՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՍՄԱՆ

Ա. ԳՐՈՅ (*)

Իսկ արդ յուսարով թէ մեր սոյն
յօդուածով կարողացանք ըստ կարի
ցոյց տալ Ս. Գրոյ ընթերցման եւ
ուսման կարեւորութիւնը եւ անհր-
ւաժեշտ հարկը ամեն սեռի, ամեն
տեսակի եւ ամեն տասիձանի մարդոց
համար առհասարակ, եւ յուսարով
թէ ամեն ուշագիւր եւ բարեմիտ ըն-
թերցող սոյն յօդուածի երեք բաժա-
նումէն, այն է, թէ՛ նոյն խօսք Ս. Գիր-
քէն, թէ՛ մարդկային անհատական
կենաց քննութենէն եւ թէ՛ հին հեթա-

նոտական եւ արդի բրիտանեական աշ-
խարհի բազմաւատական քննութենէն,
առողջօրացներով համոզուեցաւ Ս. Գրոյ
ընթերցման եւ ուսման կարեւորու-
թեանն ու սգոտակարութեան. դեռ
եւս մեր խօսքը չը վերջացուցած խո-
նարհաբար կը խնդրեմք ընթերցող
պատուական Հայրերէն եւ յարգոյ եղ-
բայրներէն, որ սոյն կարեւոր ուսման
այսքան բազմաթիւ օգուտները այս-
պէս ակն յայանի տեսնելէ զինի դար-
ձեալ վնասակար անհոգութեամբ ան-
տարբեր չը գտնուին Ս. Գրոյ ուսման

(*) Շարունակութիւն եւ վերջ, տես թիւ 7.

հետեւելու . սորա ընթերցումը ամեն մարդ իրեն համար թող մի պարտաւորիչ հարկ ընէ առաջին անգամ և որը գտնէ մի ժամ այնու ղլատի , մինչև որ զգածուի հոգին նորա վսեմ և բարձր ներշնչութիւններով . բերկրի սիրտը նորա մաքուր , վճիռ և անխառն ուրախութիւններով . եւ քաղցրանայ քիմքը նորա մատակարարած զմայլելի քաղցրութեամբ . այնուհետեւ վրտահ եմ , որ սոյն ճաշակը ստացող որ և է մէկն եթէ բռնագատուի իսկ նոյն հոգեզմայլ սրբապումը թողլու , չը պիտի թողու . քանզի այն ժամանակ հոգին սթամբած և զօրացած , պիտի պահանջէ ամեն օր իւր պարէնը , ինչպէս կը պահանջէ մարմինն իւր հանապազօրեայ պիտոյքը . և ի՛նչ է հոգւոյն պարէնը , բայց յԱստուածային և հոգեւոր ներշնչութիւններէն , որով կը կազդուրի , կը զօրանայ և կ'ոգեւորի մարդոց հոգին և կարողութիւն կ'ըստանայ այնպիսի մեծ և գիւցաղնական գործեր կատարել , որք մարդկային տը կար կարողութեան քով զարմանալի և անհաւատալի կը թուին : Երանի՛ ուրեմն այն մարդուն , որ կարող կը լինի պահել իւր հոգին այնպէս կենդանի , սթամբ և զգայուն , և հաղար երանի՛ այն մարդուն , որ հանապազօրեայ ընթերցմամբ Ս . Գրոյ՝ կը բերկրի անաբատ ուրախութեամբ , կը կազդուրուի Աստուածային ներշնչութեամբ , կ'ոգեւորի բարոյական անպարտելի զօրութեամբ , և կը բեղմնավորի բազմազիւ առաքինագործութեամբ :

Ս . Գիրքն՝ մանաւանդ Ս . Աւետարանն որ հնոյն ամփոփումը , բացատրութիւնը և լրումն է՝ ինչպէս կ'ասէ Ս . Օգոստինոս՝ թէ “ Նորը հնոյն մէջ ծածկուած եւ հինը նորոյն մէջ բացուած ” այնպիսի վսեմ , բարձր եւ գերբնական զգացումներ կը ներշնչէ

իւր քերականոյն ընթերցողին , որով տկար և ոգորմելի մարդն մի զարմանալի յեղափոխութիւն կը կրէ իւր մէջ . որովհետեւ այն բարձր ներշնչութիւնները ստացող մարդն յանկարծ մերկայալով իւր ամեն բնական տկարութիւնները՝ նոր հոգի , նոր զգացում և նոր զօրութիւն կ'ստանայ , և որով բուրրովին մինոր և տարբեր կեանք կըսկըսի վարել , մի այնպիսի կեանք , որ աշխարհի առաջ իւր նորութեամբ ծաղու և կատականայ կը վիճակի և աշխարհասէր նախատանայ և հաղածանայ կենթարկի թերեւս , սակայն իւր մէջ ունի մի այնպիսի ներքին քաղցրութիւն , խղճի անդ որութիւն և հոգւոյ ուրախութիւն , որոց մօտ կը յնդին և կ'ոնչանան այն ամեն արտաքին հարուածներն : Ս . Աւետարանի հոգւով ներշնչուած մարդն ամեն տեսակ վայրահակ և նուաստացուցիչ կիրքերէ ազատուելով , վսեմ , սուրբ և անարատ զգացումներով կը զարգարուի . երկրի գարշութիւններէն ազդականալով , երկնային զմայլմանց մէջ կը թեւապարէ իւր ամբիժ և անարատ հոգովն . աշխարհի ունայն և վաղանցուկ վաշխութիւնները արհամարհելով՝ Աստուածային և յաւիտենական ուրախութեանց կը ցանկայ իւր մաքուր սիրտն . վերջապէս այն ապիկար , վայրաքարշ և նուաստասէր մարդն՝ Աստուածային խօսից ներշնչութեամբ այնքան կը բարձրանայ և այնքան կը մեծանայ , որ իրօք աշխարհի վրայ Աստուծոյ նմանութիւնը ցոյց կը տայ իւր մէջ և այս անհաւատալի թող չը թուի մեզ . քանզի տէրն ինքնին իւր Աստուածային բերանով ըսած է արդէն թէ . “ Ես ասացի թէ Աստուածք իցէր ” :

Աստուածային Ս . Գրոյ , մարդկանց հոգիներուն վրայ բրած այս մեծ

և սքանչելի ներգործութիւնք բանիւ
չէ կարելի լիով բացատրել, այլ միայն
հոգւով կրնանք զգալ, զգացած են զայս
ամեն անոնք՝ որք սուրբ սրտիւ և զգա-
յուն հոգւով Ս. Գրոց ընթերցման կը
սիրաւորին, պիտի կարենան զգալ նաեւ
անոնք՝ երբ մի և նոյն սրտով և հոգւով
նոյն փափաքելի ընթերցման սիրաւորին
և նորա յայտնած Աստուածային վսեմ՝
վարդապետութեանց վերահասու լի-
նին, նորա յայտնած փրկարար խորհրդ-
դոց և յաւիտենական ճշմարտութեանց
վրայ գաղափար ստանան և նոյն ճրջ-
մարտութեանց և բարոյական անսրտ-
գիւտ սկզբանց ծաշակն առնուն, ու
րոց բարձրութեան, վսեմութեան, ար-
դարութեան եւ ուղղութեան վրայ
քրիստոնէական կրօնի մի նշանաւոր
հակառակորդն անգամ սքանչացած լի-
նելով՝ համարձակ խոստովանած է իւր
հոգւոյ զմայլումը և հիացումը, ահա-
ւասիկ բուն իսկ իւր խօսքերն « Ես
ինքնին կը խոստովանիմ որ Աստուա-
ծաշունջ գրոց մեծ վայելութիւնը զիս
յայտուչ կը կրթէ և Աւետարանի սրբ-
բութիւնը սրտիս կը խօսի, նայեցէք
փիլիսոփայից մատեանները, թէ իրենց
մեծաշուք հանգիսիւ որչափ փոքր են
ասոր առջեւ . . . միթէ այս՝ երաղա-
յոյդ ապուշ անձի կամ փառամոլ ա-
ղանդաւորի որոտնդոստ հնչիւնը կըր-
նայ լինիլ . . . որպիսի՝ խորամուխ ջը-
նորհ կը տեսնուի նորա հրահանգացմէջ,
որպիսի՝ դերասանն վսեմութիւն նու-
րա առածներուն մէջ և որպիսի՝ խորին
խմաստութիւն նորա խօսքերուն մէջ,
և յայլուր թէ « Աւետարանն է միայն,
որ բարոյական վարդապետութեան
մէջ միշտ միակ, միշտ ճշմարտ և միշտ
միտքան է ինքն իրեն » :

Ուրեմն երբ քրիստոնէական կրօնի
մի նշանաւոր հակառակորդն անգամ
Աստուածային մատենի սրբունակած

վսեմ, բարձր, սրբալ և աղղու ճշմար-
տութեանց սկզբանց և օրինակաց վը-
րայ կը հիանայ և կը զմայլի և այս հիա-
յումը հրապարակաւ խոստովանելով՝
Ս. Աւետարանի բարոյական վար-
դապետութիւնները աշխարհի ամեն
խմաստնոց, փիլիսոփայից եւ բարո-
յախօս վարդապետաց սկզբունքներէն
բարձր, անսոգիւտ և նախադաս կը
գաւանի, ապա՝ որչափ եւս առաւել
չը պիտի զգածուի, չը պիտի զմայլի և
չը պիտի սքանչանայ նոցա վրայ մի
ճշմարիտ քրիստոնէաց և լուսաւոր հա-
ւատքի տէր մարդ, երբ հաւատով,
սիրով և ուշադրութեամբ ընթերցու-
Աստուածային մատենը, որոյ առա-
ջին տողէն սկսեալ մինչեւ վերջին տո-
ղը լի է ամեն սեռի, ամեն վիճակի և
ամեն հասակի վերաբերեալ իմաստուն
և օգտակար խրատներով, աշխարհի
ունայն հարստութեանց և սնտի փա-
ռաց սաստիկ հետամուտ ընչաքաղց և
սնափառ մարդն կը գտնէ հոն նա-
խահոգ մեծատան առածը և կը յան-
դիմանուի, մարմնայ հեշտութեանց
դերի եղող թուլամորթ մարդն կը
գտնէ հոն անառակ որդւոյն պատմու-
թիւնը եւ կը կրթափի, կրից փորձու-
թեան մէջ ինկած, աշխարհի դատաս-
տանէն դատապարտուած և շարտխըն-
դաց մարդիկներէ նախատակո՞ծ յու-
սահատ և խղճահոր մարդն, կը գըտ-
նէ հոն շնացող կնոջ գէտքը և կը քա-
ջալերուի, աշխարհի գիպուածական
ձախորդութիւններէն կործանեալ, սի-
րելեաց և բարեկամաց մահուան վրայ
սիրտը խորտակած վշտակիր և աղէկէզ
մարդն, կը գտնէ հոն արդարոյն Յու-
բայ համբերատար կեանքը և կ'սփու-
փուի, վերջապէս թէ՛ նիւթական և
թէ՛ բարոյական ծանր հարուածոց տակ
ընկճեալ, անօգնական և բեւալ մարդիկ
կը գտնեն հոն Աստուածորդւոյն Յիւ

սուսի այն վշտակիր և բազմաշարժար կեանքը, զոր կնքեց մարդկային անգը-
թութեան հնարած ամենադառն տան-
ջանարանին վրայ՝ եղական համբերու-
թեամբ եւ աննման արիութեամբ
մինչեւ իւր վերջին հառաջանաց ար-
ձակումն աղօթք և բարեմաղթութիւն
ընելով իւր անգութ դահճաց համար,
և որ մարդն է այն, որ համարձակի իւր
վիշտը սոյն վշտաց հետ բաղդատու-
թեան դնել և չը մխթարուիլ, յիշելով
միանգամայն, որ մարդիկ շատ անգամ
իրենց գործածներուն արժանի հատու-
ցումը կ'ստանան. իսկ «Սա ապիրատ
ինչ ոչ գործեաց» :

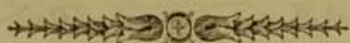
Ապա ուրեմն ամեն ատեն և ամեն
ժամանակ Ս. Գրոց ընթերցումը պէտք
է առաջին հարկ համարինք մեզ. ու
րովհետեւ աշխարհի վրայ այն է միայն
մարդոյ կարեկից մխթարարն. իմաս-
տուն դաստիարակը և փորձառու հը-
րահանգիչն, հետեւաբար երբ ունե-
նամք մի որ և է մարմնոյ վիշտ, կամ
սրտի բեկումն և կամ խղճի խայթ,
պէտք է Ս. Գիրքը ընթերցումք. երբ
մեր կիրքերն և աշխարհի պատրանքնե-
րն զմեզ հրապուրելով մոլորութեան
և փորձութեան մէջ ձգել ուզեն՝ պէտք
է Ս. Գիրք կարդանք և նուրաւ մեր հո-
գին զօրացունենք. երբ աշխարհի ձա-
խորդութիւնք, սեահոգի և չարասիրտ
մարդկանց նենգութիւնք, անգութ
սրտերու բարբարոսութիւնք մեզի դէմ
զինելով զմեզ հալածեն, չարչարեն և
մեր սրտերը խոցոտեն, պէտք է Ս.
Գիրք կարդանք և Յիսուսի յայտնած
Աստուածային և յաւիտենական քաղը-
րութեամբ քաղցրացունենք մեր սրտի
դառնութիւնները եւ երկնային մխի-
թարութեամբ սփոփենք մեր հոգինե-
րը. երբ անագորոյն մահը իւր հա-
տու սրովն մեր սիրելիներու կենաց
թելը խղելով մեր հայրը, մեր մայրը,

մեր եղբայրը կամ որ և է մի սրտակի-
ցը մեզմէ յափշտակէ մեր սրտերը տը-
րորելով և մեր հոգին դառնութեամբ
լեցնելով, այն ատեն եւս պէտք է Ս.
Գիրք կարդամք և նորա յաւիտենական
յոյսերով մխթարուինք. վերջապէս
մեր ամբողջ կենաց մէջ, թէ ուրախու-
կան և թէ տրամական ինչ պատահար
եւս մեզ պատահելու լինի, պէտք է
Ս. Գիրք կարդալով, նոցա զօրութիւ-
նը չափաւորեմք և մեղմեմք. որովհե-
տեւ ինչպէս ծայրայեղ տրամութիւնը
նոյնպէս և ծայրայեղ ուրախութիւնն
հաւասարապէս վնասակար կրնան լի-
նել մարդուս թէ ֆիզիքական և թէ
բարոյական կենաց բարխառնութեան
և առողջութեան. հետեւաբար՝ աշ-
խարհի թէ՛ յաջող և թէ՛ ձախող գի-
պուածներէն չը վնասուելու, մեր սիր-
տն ու հոգին միշտ Աստուծոյ հետ
կապուած մնալու և մեր խիղճը ամեն
ժամանակ դո՛հ և հանգիստ պահելու
համար պէտք է մեր բոլոր կենաց մէջ
Ս. Գիրքը ընթերցասիրեմք և մեր կեան-
քը նորա տրամագրութեանց համե-
մատ ուղղեմք. քաջ գիտնալով, որ ա-
ռանց Աստուծոյ մեր կեանքը ոչ ինչ
է և մեր վախճանը կորուստ. ինչպէս
մարմինը առանց հացի չէ կարող ապ-
րիլ, նոյնպէս և հոգին առանց Աստու-
ծոյ խօսքերուն կեանք չունենար. հոգ-
ւոյ սնունդն է յաւիտենական կենաց
խօսքը, և յաւիտենական կենաց խօսքն
է Յիսուսի վարդապետութիւնը, այն
է Ս. Աւետարանը. ուստի մեր հոգին
ասրելու համար պէտք է Ս. Աւետա-
րանը ուսանի, նորա քաղցրութիւնը
ճաշակէ և այնու սնանի, և ահա այս է
պատճառն, որ Յիսուս շատ անգամ
իւր խօսքերը հացի և ջրոյ նմանեցնե-
լով մի տեղ կ'ըսէ, Ես եմ կենաց հացը. և
յայլուր՝ թէ Ես եմ կենաց ջուրը. կենաց
հացին համար կ'ըսէ՝ ուտողը չը պիտի

մեռնի եւ կենաց ջրոյն համար, թէ խմողը չը պիտի այլ եւս ծարաւի և այլն :

Ապա ուրեմն, ամեն քրիստոնեայ՝ թէ այր լինի թէ կին, թէ ծեր լինի՝ թէ աղայ, թէ հարուստ լինի թէ աղքատ, թէ մեծատուն լինի և թէ արնանի, եթէ կը սիրէ իւր կեանքը, եւ թէ կը ծանաչէ իւր հոգւոյ արժէքը և եթէ կը փափաքի ապրիլ յաւիտեան, պէտք է Ս. Աւետարանը ուսանի իւր մանկութենէն, որովհետեւ ՚ի մանկութենէ Աւետարանի հոգւով կը թուած երախայն՝ իւր խելահասութեան ժամանակ լիովին կ'զգայ նորա քաղցրութիւնը և իւր կենաց մէջ ցոյց կը տայ նորա պառւղները :

Գ. Ս. Շահանթեան :

ԶԳՈՒՇԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Զգուշաւորութիւն, կամ զգուշ ըլլալ կրտուի, երբ մեր կենակցութեան մէջ առհասարակ ամեն մարդոյ հետ մի և նոյն եղանակաւ չեմք վարուիր, երբ մեր ճշմարիտ բարեկամները՝ թըշնամիներէն կը զանազանեմք և երբ ամեն մեր դէմն ելողին մեր սիրտը չեմք բանար և ինչ որ կայ այն տեղ թէ մեր անձին նկատմամբ և թէ այլոց, չեմք թափեր անոր առջեւ : Եթէ կենակցութեան մէջ այս եղանակ զգուշաւորութեամբ վարուիմք, կ'ըլլամք Սիրաբայ իմաստունը, որոյ բերանը սրբաւորն մէջ է, իսկ ընդհակառակը եթէ առհասարակ ամեն մարդկանց հետ

թէ առաքինի լինին, թէ մօլի, թէ բարեկամ և թէ թշնամի, թէ հաւատարիմ եւ թէ անհաւատարիմ, այս ամեն կարգի մարդկանց հետ երբ նման վարմունք կ'ունենամք, կ'ըլլամք այն յիմարը, որոյ սիրտը բերնին մէջ է :

Իրաւ է, որ կան թիւր բարոյախոսներ, որ ըստ իրենց մտքի սկզբանց կ'աշխատին մարդկանց միջէն խտրութիւնը վերցնել, կ'աշխատին, որ իմաստունին ՚ի գործ գրած զգուշաւորութիւններն ունայնացնեն եւ յիմարին անզգուշ ու կոյր կեանքը ընդհանրացնեն : Բայց զ՛նք ջանք եւ ունայն վաստակ է այդպիսեաց աշխատութիւնը : Բանի որ բնութեան և Աստուծոյ օրինաց դէմ մոլորին պայքար մի է : Անասունները, որ ընդհանրապէս բընական օրինօք, և մասնաւորապէս բընագիտմամբ կը կառավարուին, չ'ունին բնական լոյս եւ ոչ բանական հոգի, այնու ամենայնիւ անոնց մէկ ցեղը՝ միւս ցեղին հետ չէ կարող կենակցիլ : Նոյն իսկ մի և նոյն ցեղէն ըլլալով հանդերձ եթէ տարբեր դաւառներու մէջ կը բնակին, դարձեալ անխտրելի է, որ մի մեանց հետ նման վարմունք ունենան և մի և նոյն բնական համակրութիւնը : Ասիկայ ամեն ոք գիտէ, վասն զի բնտանի կենդանեաց մէջ եւս կը տեսնուի : Ուստի անկարելի է մարդոյն, որ բնական օրէնքէն զատ ունի բնական լոյս, բանական հոգի և հոգեկան ամեն կարողութիւն, կը ծանաչէ, կը խորհի, կը դատէ և կը զգայ, մարդկանց մէջ խտիր և զանազանութիւն չը դնէ :

Երբ կը տեսնեմ, որ այս ինչ մարդը զիս կը սիրէ իբրեւ իրեն անձը, իմ օգուտը կը խորհի իբրեւ իրեն անձնական օգուտը, ինձ հետ կը վշտակցի, երբ կը զգայ, որ վշտացած է սիրտս և հոգիս : Ինձ հետ կուրախանայ, երբ